

Harri Hietala, Martti Kairinen, Keijo Kaivanto, Esa Schön

TYÖSOPIMUSLAKI KÄYTÄNNÖSSÄ

Alma Talent
Helsinki 2023

8., uudistettu painos

Copyright © 2023 Alma Talent Oy sekä tekijät
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4971-0

ISBN 978-952-14-4973-4 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: Aste Helsinki Oy, Sirpa Puntti

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2023

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

ALKUSANAT

Alkusanat 1. painokseen

Syksyllä 1971 julkaisivat Tapani Kahri ja Jyrki Vihma ”Vuoden 1970 työsopimuslaki” nimisen käytännön oppaan, joka sittemmin on uudistettu ja tarkistettu useaan kertaan. Viimeksi teos uudistettiin vuonna 1999 Tapani Kahrin ja Harri Hietalan kirjoittamana nimellä ”Työsopimuslaki”. Työsopimuslaki on nyt uudistettu kokonaisuudessaan 26.1.2001 annetulla lailla, joka tulee voimaan 1.6.2001. Hallituksen esitys työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 157/2000) perustui yli viisi vuotta kestäneeseen valmisteluun Työsopimuslakikomiteassa (Kom.miet. 1/2000) ja sen jälkeiseen jatkovalmisteluun. Tämän teoksen kirjoittajista Martti Kairinen oli tuon komitean jäsenenä, ja muutkin kirjoittajat seurasivat kiinteästi lakiuudistusta. Nyt ilmestyyvä kirja sisältää selostuksen työsopimuslain uudistetusta muodosta. Teoksen tavoitteena on antaa käytännön soveltajalle keskeiset perustiedot lakiuudistuksen sisällöstä ja ennen muuta sen aiheuttamista muutoksista aikaisemmin vallinneeseen oikeustilaan.

Teoksen tekstit ovat tehneet allekirjoittaneet varatuomari Tapani Kahri, professori Martti Kairinen, varatuomari Harri Hietala ja varatuomari Keijo Kaivanto. Tekijät ovat jakaneet kirjoittamisvastuun siten, että Kahri on kirjoittanut luvut 2, 3 ja 10 ja Kairinen taas johdannon lisäksi luvut 1 ja 11. Hietalan vastuulla on ollut kirjoittaa luvut 4, 6, 9, 13 ja 14. Luvut 5, 7, 8 ja 12 ovat taas kuuluneet Kaivannon kirjoitettavaksi. Lisäksi tekijät ovat tutustuneet toistensa teksteihin ja tehneet niihin korjausehdotuksia.

Huhtikuussa 2001

Tapani Kahri Martti Kairinen Harri Hietala Keijo Kaivanto

Alkusanat 8. painokseen

Tämä kirjan edellinen painos on tarkistettu sisällöllisesti, ja siinä on otettu huomioon työsopimuslain muutokset edellisen painoksen (2020) jälkeen, muussa lainsäädännössä tapahtuneet työsopimuslain tulkinnaan vaikuttavat muutokset, uusi oikeuskäytäntö sekä muutokset soveltamiskäytännöissä.

Edellisen painoksen jälkeen työsopimuslakia on muutettu seuraavasti:

- Laki työsopimuslain 4 luvun 4 §:n muuttamisesta 30.12.2020/1237 (voimaan 1.8.2021). Tekninen muutos, joka liittyy uuden oppivelvollisuuslain hyväksymiseen (1214/2020).
- Laki työsopimuslain 3 luvun 5:n muuttamisesta 19.11.2021/1018 (voimaan 1.1.2022). Muutos koski kilpailukieltosopimukselle asetettuja uusia ehtoja.
- Laki työsopimuslain 7 luvun 13 §:n muuttamisesta 30.12.2021/1339 (voimaan 1.1.2022). Muutos koski työnantajan velvollisuutta tarjota irtisanotulle työntekijälle työllistymistä edistävää valmennusta tai koulutusta.
- Laki työsopimuslain muuttamisesta 14.1.2022/32 (voimaan 1.8.2022). Muutokset liittyvät perhevapaaudistukseen.
- Laki työsopimuslain muuttamisesta 8.7.2022/672 (voimaan 1.1.2023). Muutos liittyy 55 vuotta täyttäneen työntekijän oikeuksiin koskien työllistymisvapaata ja työnantajan tiedottamisvelvollisuuteen työvoimapalveluista.
- Laki työsopimuslain muuttamisesta 8.7.2022/744 (voimaan 1.8.2022). Muutokset koskivat vaihtelevaa työaika koskevaa ehtoa, selvitettäviä työnteon keskeisiä ehtoja, ilmoittamista vapautuvista työpaikoista, pakollisen koulutuksen maksuttomuutta, poikkeamista työehtosopimuksella ja vuokratyöntekijöille annettavan selvityksen laiminlyöntiin liittyvien rangaistussäännösten tarkentamista.
- Laki työsopimuslain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta 3.3.2023/329 (voimaan 1.7.2023). Muutos koskee soveltamisalan tulkintaa tulkinnanvaraisissa tilanteissa kokonaisharkinnalla.

- Laki työsopimuslain 13 luvun 6 §:n muuttamisesta 23.3.2023/375 (voimaan 1.7.2023). Muutos koskee pitkäaikaistyöttömiä koskevia poikkeuksia mm. takaisinottovelvollisuuden suhteen, kun säätiö, yhdistys tai rekisteröity uskonnollinen yhdyskunta ottaa palvelukseensa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitetun työttömän henkilön, joka on ollut työtön vähintään 24 kuukautta tässä laissa tarkoitetun tuen myöntämistä välittömästi edeltäneiden 28 kuukauden aikana.
- Laki työsopimuslain muuttamisesta 23.3.2023/403 (voimaan 1.1.2025). Muutokset liittyvät työvoimapalveluiden siirtämiseen kuntien vastuulle ja uuden työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (30/2023) säätämiseen.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on useita esityksiä koskien työolainsäädännön muuttamista, jotka liittyvät myös työsopimuslain muuttamiseen. Tätä teosta kirjoitettaessa niitä koskien ei ole annettu hallituksen esityksiä tai hyväksytty lakimuutoksia.

Työsopimuslain kommentaarin tavoitteena on antaa käytännön tietoa lain soveltajille. Uutta oikeuskäytäntöä on saatu korkeimmasta oikeudesta, hovioikeuksista, käräjäoikeuksista ja työtuomioistuimesta.

Kirjoitusvastuut ovat lukujen osalta seuraavat:

Martti Kairinen johdanto, 1 luku, 11 luku ja 11 a luku, Harri Hietala 4 luku, 6 luku, 9 luku ja 13–14 luvut, Keijo Kaivanto 5 luku, 7–8 luvut ja 12 luku, Esa Schön 2–3 luvut ja luku 10.

Toivomme, että kirjan käyttäjät esittävät kirjoittajille ja kustantajalle kommentteja ja toiveita teoksen sisällöstä ja käytettävyydestä.

Marraskuussa 2023

Harri Hietala Martti Kairinen Keijo Kaivanto Esa Schön

SISÄLLYS

Alkusanat	5
Alkusanat 1. painokseen.....	5
Alkusanat 8. painokseen.....	6
Lyhenteitä	15
Johdanto	17
Työsopimuslain asema ja kehitysvaiheet	17
1 Yleiset säännökset	23
1 § Soveltamisala	23
2 § Poikkeukset soveltamisalasta.....	49
3 § Työsopimuksen muoto ja kesto	56
3 a § Määräaikaisen työsopimuksen tekeminen pitkäaikaistyöttömän kanssa	.80
4 § Koeaika	.82
5 § Työsuhteen kestosta riippuvat työsuhte-etuudet	.94
6 § Vajaavaltaisen työsopimus.....	.100
7 § Oikeuksien ja velvollisuuksien siirtäminen.....	.104
8 § Työntekijän avustaja.....	.114
9 § Työnantajan sijainen	.117
10 § Liikkeen luovutus	.119
11 § Vaihtelevaa työaikaa koskeva ehto.....	.137
2 Työnantajan velvollisuudet	145
1 § Yleisvelvoite	145
2 § Tasapuolinen kohtelu ja syrjäntäkielto.....	150
3 § Työturvallisuus	172
4 § Selvitys työnteon keskeisistä ehdoista	177
5 § Työnantajan velvollisuus tarjota työtä osa-aikaiselle työntekijälle	.189
6 § Ilmoittaminen vapautuvista työpaikoista ja perusteltu vastaus mahdollisuudesta pidentää säännöllistä työaikaa tai työsopimuksen kestoaikaa	.195

7 §	Työehtosopimusten yleissitovuus	200
8 §	Yleissitovuuden vahvistaminen ja voimassaolo	211
9 §	Vuokrattujen työntekijöiden työsuhteissa sovellettavat vähimmäistyöehdot	213
9 a §	Vuokratun työntekijän oikeus käyttäjärityksen palveluihin ja järjestelyihin	217
10 §	Vähimmäispalkka työehtosopimuksen puuttuessa	219
11 §	Sairausajan palkka	221
11 a §	Osa-aikainen sairauspoissaolo	234
12 §	Työntekijän oikeus palkkaansa työnteon estyessä	238
13 §	Palkan maksuaika ja -kausi	247
14 §	Palkanmaksukausi työsuhteen päättyessä	250
15 §	Palkan poikkeuksellinen erääntyminen	256
16 §	Palkan maksaminen	258
17 §	Työnantajan kuittausoikeus ja palkkaennakko	261
18 §	Työntekijän oikeus saada vapaata työstään kunnallisen luottamustoimen hoitamista varten	265
19 §	Pakollisen koulutuksen maksuttomuus ja työajaksi lukeminen	269
3	Työntekijän velvollisuudet	271
1 §	Yleiset velvollisuudet	271
2 §	Työturvallisuus	280
3 §	Kilpaileva toiminta	282
4 §	Liikesalaisuudet	290
5 §	Kilpailukieltosopimus	296
4	Perhevapaat	313
1 §	Raskaus-, erityisraskaus- ja vanhempainvapaa	314
2 §	Raskaana olevan ja äskettäin synnyttäneen työntekijän suojele	320
2 a §	Osittainen vanhempainvapaa	322
3 §	Hoitovapaa	325
3 a §	Raskaus- ja vanhempainvapaasta sekä hoitovapaasta ilmoittaminen	327
4 §	Osittainen hoitovapaa	331
5 §	Osittaisen hoitovapaan keskeyttäminen	336
6 §	Tilapäinen hoitovapaa	337
7 §	Poissaolo pakottavista perhesyistä	340

7 a § Poissaolo perheenjäsenen tai muun läheisen hoitamiseksi	343
7 b § Omaishoitovapaa	346
8 § Palkanmaksuvelvollisuus	350
9 § Työhönpaluu	353
5 Lomauttaminen	357
1 § Lomauttamisen määritelmä	357
2 § Lomauttamisen perusteet	364
3 § Ennakkoselvitys ja työntekijän kuuleminen	374
4 § Lomautusilmoitus	377
5 § Todistus lomauttamisesta	381
6 § Työhönpaluu lomautuksen jälkeen	383
7 § Lomautetun työntekijän työsuhteen päättyminen	386
6 Yleiset säännökset työsopimuksen päättämisestä	395
1 § Määräaikaiset sopimukset	395
1 a § Eroamisikä	398
2 § Yleiset säännökset irtisanomisajoista	401
3 § Yleiset irtisanomisajat	404
4 § Irtisanomisajan noudattamatta jättäminen	406
4 a § Irtisanomisajan palkka noudatettaessa vaihtelevaa työaikaa	410
5 § Sopimussuhteen hiljainen pidennys	413
6 § Työntekijän takaisin ottaminen	416
7 § Työtodistus	424
7 Työsopimuksen irtisanomisperusteet	429
1 § Yleissäännös irtisanomisperusteista	429
2 § Työntekijän henkilöön liittyvät irtisanomisperusteet	434
3 § Taloudelliset ja tuotannolliset irtisanomisperusteet	476
4 § Työn tarjoamis- ja koulutusvelvollisuus	496
5 § Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä	510
6 § Luovutuksensaajan vastuu	513
7 § Irtisanominen saneerausmenettelyn yhteydessä	517
8 § Työnantajan konkurssi ja kuolema	519
9 § Raskaana tai perhevapaalla olevan työntekijän irtisanominen	524
10 § Luottamusmiehen ja luottamusvaltuutetun irtisanomissuoja	529

11 §	Työsuhteen muuttaminen osa-aikaiseksi	538
12 §	Työntekijän oikeus työllistymisvapaaseen	542
12 a §	55 vuotta täyttäneen erityinen oikeus työllistymisvapaaseen	548
13 §	Irtisanotun työntekijän työllistymistä edistävä valmennus tai koulutus	550
14 §	Työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen laiminlyönti	555
8	Työsopimuksen purkaminen	557
1 §	Purkamisperuste	557
2 §	Purkamisoikeuden raukeaminen	586
3 §	Työsopimuksen purkautuneena pitäminen	592
9	Työsopimuksen päättämismenettely	599
1 §	Irtisanomisperusteeseen vetoaminen	599
2 §	Työntekijän ja työnantajan kuuleminen	603
3 §	Työnantajan selvitysvelvollisuus	606
3 a §	Työnantajan ilmoitus työ- ja elinkeinotoimistolle	608
3 b §	Työnantajan tiedottamisvelvollisuus eräistä työvoimapalveluista	610
4 §	Työsopimuksen päättämislmoituksen toimittaminen	613
5 §	Päättämisperusteiden ilmoittaminen työntekijälle	617
10	Työsopimuksen pätemättömyys ja kohtuuttomat ehdot	621
1 §	Oikeustoimilain mukainen pätemättömyys	621
2 §	Kohtuuttomat ehdot	627
3 §	Mitättömän ehdon vaikutukset	631
4 §	Vajaavaltaisuuteen perustuva pätemättömyys	635
11	Kansainvälisluonteiset työsopimukset ja sovellettava laki	637
	Työoikeuden kansainvälisen soveltamisalan lähtökohdat	637
	Yhdenmukaistaminen EU-maissa	638
1 §	Työsopimukseen sovellettava laki	641
2 §	Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden nojalla työtä tekevät työntekijät	645
3 §	Lähetetyt työntekijät	647

4 §	Kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetussa laissa tarkoitetut työntekijät	650

11 a | Työnantajien yhteisvastuu palkattaessa laittomasti maassa oleskelevia työntekijöitä

	Työnantajasanktiodirektiivi 11 a luvun säännösten perusteena	653
	Työsopimuslain 11 a luvun keskeinen sisältö	655
1 §	Soveltamisala	656
2 §	Alihankkija ja toimeksiantaja	656
3 §	Seuraamusmaksu.	659
4 §	Seuraamusmaksun määrään vaikuttavat tekijät	659
5 §	Palauttamiskustannukset	659
6 §	Seuraamusmaksun määrääminen ja palauttamiskustannusten korvaaminen.	662
7 §	Muutoksenhaku.	662
8 §	Työntekijän saatavien lähettäminen ja työsuhteen kesto	664
9 §	Toimeksiantajan vastuu työntekijän saatavista.	665
10 §	Toimeksiantajan vastuu seuraamusmaksusta ja palauttamiskustannuksista.	665
11 §	Pääasiallisen toimeksiantajan vastuu	666
12 §	Toimeksiantajien takautumisoikeus.	666
13 §	Vastuusta vapautuminen	668

12 | Vahingonkorvausvelvollisuus

1 §	Yleinen vahingonkorvausvelvollisuus	672
2 §	Korvaus työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä.	682
3 §	Työttömyyspäivärahan vaikutus vahingonkorvauksen ja korvauksen maksamiseen	695

13 | Erinäisiä säännöksiä

1 §	Yhdistymisvapaus	701
2 §	Kokoontumisoikeus	706
3 §	Luottamusvaltuutettu	709
4 §	Luottamusvaltuutettu ja liikkeen luovutus	716
5 §	Asuntoetu.	718
6 §	Säännösten pakottavuus.	726
7 §	Poikkeaminen työehtosopimuksella.	732
8 §	Yleissitovan työehtosopimuksen laista poikkeavat määräykset	737

9 § Vanhentuminen ja kanneaika	739
10 § Nähtävänäpito	743
11 § Rangaistussäännökset	744
12 § Valvonta	750
14 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	753
1 § Voimaantulo	753
2 § Kumottavat säännökset	754
3 § Siirtymäsäännös	755
Liitteet	761
Työsopimuslaki 26.1.2001/55	761
Yleissitovat työehtosopimukset (9.10.2023)	791
Keskeisiä lähteitä	797
Oikeustapaushakemisto	803
Asiahakemisto	813